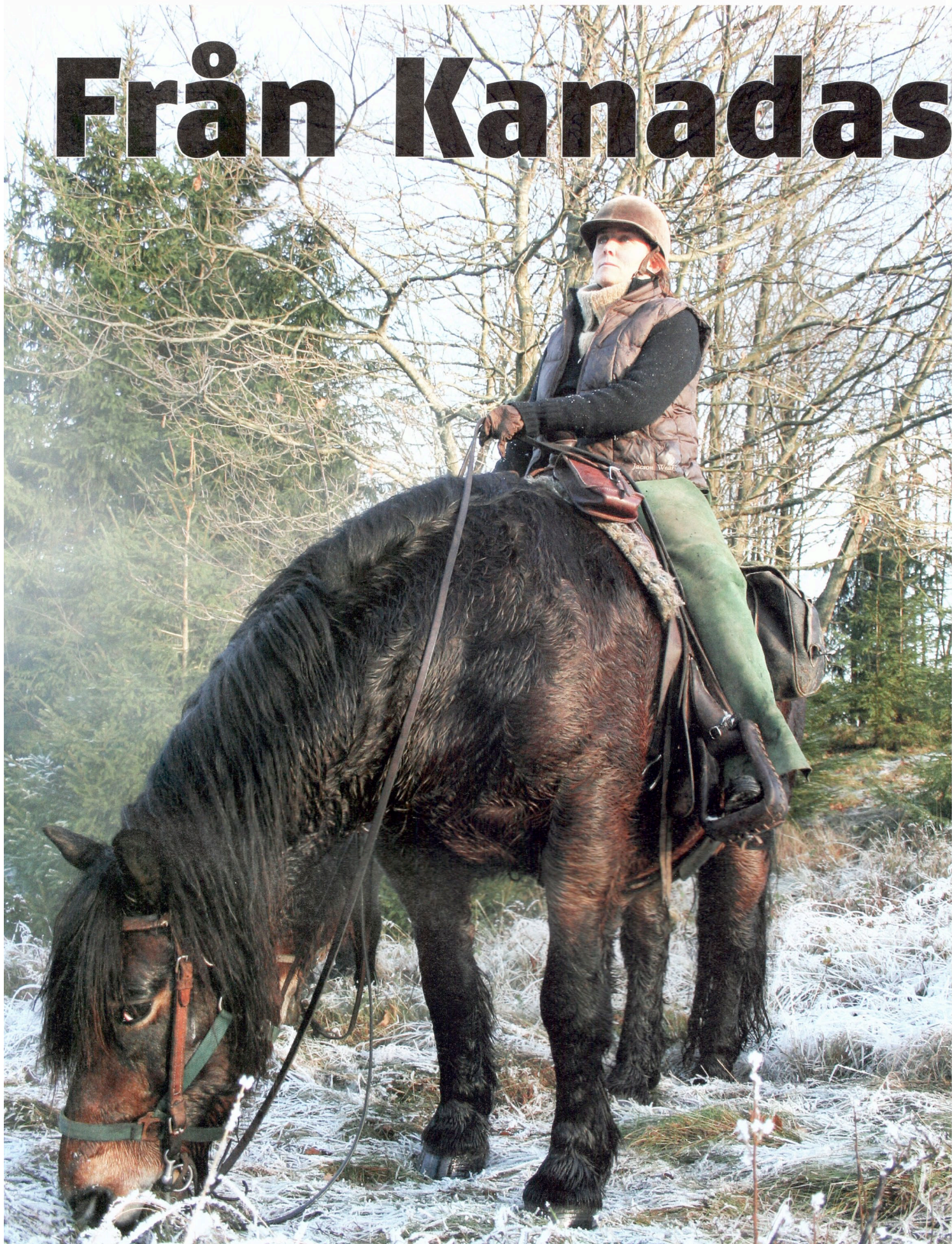

- HÄSTFOLK -

Från Kanadas

vildmark

till Svartedalen i Västsverige

Av Britt Nyberg. Foto Mars och Pia Nilsson

Pia Nilssons passion för natur, hästar och äventyr har fört henne från naturguidning i Lappland, via vildmarksliv i Kanada till att bedriva turridding med sina nordsvenska hästar i Västsveriges sista vildmark, Svartedalen.

Det är en underbar vinterdag när vi kommer till Pia Nilsson i Svenseröd, ett par mil sydväst om Lilla Edet. Det är härifrån, i kanten av det stora vildmarksområdet Svartedalen, som Pias turridding utgår vintertid. Det är fjärde vintersäsongen för Pia som driver sitt företag NordRitt med skogs- och vildmarksridning året om. År 2001 startade hon verksamheten med sju nordsvenska brukshästar som hon köpt från ett turridningsföretag i Dalarna, samt en kallblodstravare. Det är ett gäng påpalsade muskelknippen som nu står sadlade och väntar på oss utanför Pias hus.

Luften är kall och klar och hästarna är pigga och framåt när vi börjar ritten upp för Svartedalens urbergsplatå. Minusgraderna under natten har gjort marken fastare och solen som strävar strax över grantopparna får rimfrost i gräs och buskar att gnistra. Det märks att våra nordsvenskar är i sitt rätta element när de med böljande manar knatar på i den kuperade terrängen. Vigt klättrar de över berg, travar smidigt mellan stammarna på slingriga skogsstigar och forcerar obekymrat

lerig mark som inte minusgraderna rått på. Mellan varven sträcker vi ut i härliga galopper och man häpnar över att dessa kraftiga hästar kan vara så snabba. Under ritten bjuds vi på ett härligt skogslandskap och en underbar utsikt från åskammen över Svartedalens naturreservat.

En flock i harmoni

Ett par timmar senare kommer vi på ångande hästar tillbaka till Pias gård där hästarna går i hage på vintern. De går ute tillsammans dygnet runt vilket gör att rangordningen är väl förankrad i flocken och att harmoni råder mellan hästarna på riturerna.

Att välja hästras för sin verksamhet var inte svårt för Pia.

– Nordsvenskar är lugna och stabila och mycket trevliga att jobba med. De är anpassade för vårt nordiska klimat och passar ypperligt för lösdrift. Det är friska och tåliga hästar som tar sig fram överallt och har ett stort användningsområde, säger Pia som ibland spänner för en av nordsvenskarna och drar ner en stock från skogen för husbehov.

– Fyra av mina hästar än inkörda, berättar Pia medan hon sadlar av Bandit som är rena prototypen för den bastanta brukshästen och har jobbat mycket i skogen i Dalarna.

Kontakt med svartbjörn var vanligt under vistelsen i Kanadas vildmark. Den här björnen lyckades dock inte nå Pias kanot utan fick skaka vattnet ur pälsen på stranden.

Tre av Pias hästar går barfota vilket väcker en del nyfikenhet bland folk.

– För några år sedan var det väl mer spektakulärt att ha barfota hästar men nu har ämnet diskuterats mer i media och bland hästfolk. Jag tror att det är gott för hästen och målet är att så många som möjligt av mina hästar ska kunna gå barfota. Men människan har ju inte prioriterat hovkvalitet i aveln så en →

Pia håller på att vänja sina hästar vid att gå barfota.

del hästar har svårare än andra att anpassa sig till barfotalivet.

En stund senare bjuds vi på en efterlängtd fika i Pias kök med utsikt över de solbelysta fälten ned mot Göta älvdalen. Pia berättar att hon har rötterna här i Svenseröd och att huset, där hon och dottern Lisa bor, en gång byggdes av farföräldrarna till Pias farmor. Tankarna på att starta turridding i Svartedalen hade Pia haft i bakhuvudet i många år.

– Jag har ridit sedan jag var barn. Jag har under åren jobbat med och varit kring folk som kan hästar. Jag såg att det fanns en stor potential i mitt intresse för hästar och närheten till Svartedalens stora naturreservat, berättar Pia.

Västsveriges sista vildmark

Svartedalen är ett unikt område för södra Sverige och klassas som den sista vildmarken i Västsverige. Från maj till oktober arrenderar Pia betesmark i hjärtat av Svartedalen. Ridenturerna går då från beteshagarna genom reservatets flera tusen hektar stora skogslandskap med myrar och hundratalet sjöar. Vill man känna på vildmarkslivet övernattar man i den gamla skogshuggarstugan eller i 12-mannatältet med kamin.

Pia är en erfaren guide och van vid vildmarksliv både i Sverige och Kanada. Intresset för djur och natur förde henne efter gymnasiet till samernas folkhög-

Den nordsvenska hästen står numera med i Jordbruksverkets lista över hotade svenska lantraser. Under de senaste åren har man dock upptäckt dess breda användningsområde inom ridsporten.

skola i Jokkmokk där hon läste ekologi och biologi och jobbade som naturguide i Lappland. När Pia senare i livet blev tillfrågad om hon ville följa med på en vildmarksexpedition i Kanada tvekade hon inte en sekund.

– Jag har alltid varit äventyrslysten. Min dröm sedan barnsben var att få åka till Alaska, så jag kände att det här kunde jag inte missa.

År 1992 var hon alltså en av fyra deltagare i en expedition som åkte till provinsen Manitoba i Kanada. Syftet var att leta upp en plats långt från civilisationen,

timra en stuga för övervintring och leva av jakt och fiske.

Vid sjön Nueltin lake, 25 mil från närmaste by, slog expeditionen upp sina tält och påbörjade bygget av en timmerstuga med hjälp av yxa och såg.

– Det tog oss fyra månader att bygga stugan, från juli till oktober, och det gick åt 700 stockar, berättar Pia. Snön kom redan i september och när vi flyttade in i stugan hade vi två decimeter snö och tio grader kallt. Det fanns egentligen bara två årstider där, vinter och sommar.

Vintrarna bjöd på både 40 och 50 mi-

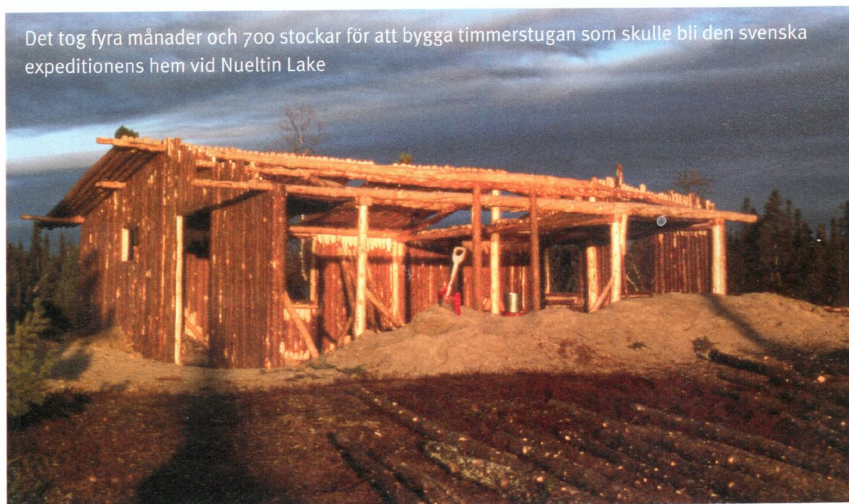
Med skidor och snöskor tog man sig fram i den djupa snön i jakt på vildren.

nusgrader. Men stugan som isolerades med mossa stod emot kylan och de medhavda oljefatn användes som eldstad och ugn. Friskt vatten hämtades från sjön och markerna bjöd på rikliga jakt- och fiskefångster.

– Det var inte svårt att livnära sig i det här området där vildrenar i tusental vandrade förbi på de vidsträckta markerna och det fanns gott om fisk i sjöarna, säger Pia.

– Jag uppskattade verkligen det enkla livet där och tillfredsställelsen i att kunna fixa sin egen mat. Allting har en mening, du känner att det du gör har ett syfte – det tror jag många människor saknar idag. Du jobbar och sliter men egentligen vet du inte varför. Visst, under vildmarksvistelsen handlade det om överlevnad men det låter så dramatiskt – det handlar lika mycket om överlevnad när du bor i en stad, menar Pia.

Det tog fyra månader och 700 stockar för att bygga timmerstugan som skulle bli den svenska expeditionens hem vid Nueltin Lake

Bilden av stora umbäranden i Kanadas vildmark kom alltså snabbt på skam.

– Det är otroligt hur snabbt man anpassar sig – det är nästan svårare att anpassa sig när man kommer tillbaka till civilisationen. Under sådana här förhållanden upptäcker man nya egenskaper och talanger hos sig själv. Jag tror att alla skulle behöva ett år ute i ödemarken, säger Pia.

Vargar in på knuten

Under det dryga året som expeditionen pågick kunde Pia på nära håll följa naturens växlingar och det rika djurlivet med bland annat vargar in på knuten.

– Det är ett privilegium att en period i sitt liv ha fått uppleva sådant som man bara läst om i Jack London-böckerna. Så fort man öppnade ytterdörren om kvällarna hördes en vargkonsert i månskenet. Det hör nog till mina starkaste minnen när jag stod där ute och lyssnade på dem, säger Pia.

– Vi bodde ju i gränslandet mellan skog och tundra så det fanns två sorters varg; den lite större skogsvargen samt polarvargen som vi såg när vi skidade eller paddlade lite längre norrut. Det fanns också mycket svartbjörn, berättar Pia vilket hon bland annat fick erfara under en paddlingstur.

– Jag hade min hund med mig i kanoten. Det var en blandning mellan new foundland och schäfer så den såg nästan ut som en björn. Plötsligt dök det upp en svartbjörn vid stranden som beslöt sig för att simma ut till oss och bekanta sig med den "björn" vi hade i kanoten. Hunden blev helgalen och höll på att välta kanoten så vi fick snabbt backa undan för att inte hamna i vattnet. Svartbjörnar är som väl är mindre aggressiva än grizzly-björnar.

Som ur ytterligare ett kapitel i en Jack London-bok knackade det en vinterdag på expeditionens stugdörr. Utanför stod några indianer.

– Vi hade timrat vår stuga i deras trappline utan att veta om det, berättar Pia.

En av indianerna var John som skulle bli anledningen till att Pia stannade kvar i Kanada när expeditionen var över.

– Jag följde med John till hans by i ett indianreservat 25 mil bort dit man bara kan ta sig med scooter eller flyg. Att ta

Vy över det glacialpräglade landskapet med sina karaktäristiska sandöar. De två kanoterna expeditionen hade med sig användes flitigt.

sig dit var alltså ett projekt i sig och sedan hamnade man ju i en helt ny kultur. Men jag blev väldigt väl mottagen. I området hade det levt en gammal trapper från Sverige som hette Ragnar Jonsson. Han levde ensam med sina slädhundar och träffade aldrig folk annat när han skulle sälja sina pälsar eller köpa torrproviant. Vi såg tipirester efter honom på våra

paddlingsturer. Eftersom jag kom från Sverige trodde folk att jag var en avlägsen släkting till honom.

Livet i indianbyn gav många nya intryck.

– Första gången jag kom dit tyckte jag det var så idylliskt med husen som låg inbäddade i snön och de många slädhundarna som nästan var fler än invånarna. Men

under ytan fanns mycket sociala problem. Indianerna står med ett ben i varje kultur och det skapar frustration hos dem att inte riktigt veta var de hör hemma. De som har vett att ta vara på tillgångarna i naturen och hålla sig kvar vid det gamla sättet att leva mår klart bättre, säger Pia.

Tävlingar i olika former var ett populärt nöje i indianbyn. Årligen ordnades tävlingar i dagarna tre då folk från kringliggande byar kom resande för att delta.

– Man tävlade med hundspann, scooters och snöskor. Det var ju en konst att bara gå med snöskor, så det var ju inte helt lätt att springa med dem, skrattar Pia som också debuterade i en hundspanntävling.

– Jag som bara skulle fotografera blev plötsligt inkastad som tävlande på en tvåmilsrunda över sjön med sju hundar! Men det gick bra, jag var faktiskt bara två meter från att komma trea i tävlingen, säger Pia stolt.

Prövade livet i Sverige

Efter drygt ett halvår i byn åkte Pia och John till Sverige.

– Det var svårt för John att anpassa sig till den mer komplicerade tillvaron i

– Jag har mycket positivt med mig från tiden i Kanada. Under sådana förhållanden uppträcker man nya egenskaper och talanger hos sig själv, säger Pia.

Pia Nilsson driver själv verksamheten med sitt turridningsföretag NordRitt.

"Här har jag hittat den perfekta kombinationen av hästar, vildmark och civilisation"

Visst händer det att Pia längtar tillbaka till vildmarkslivet i Kanada. Men hon har slagit sig till ro i Svenseröd där hon har hittat den perfekta kombinationen av hästar, vildmark och civilisation.

– Det är det här jag ska göra. Många bitar har fallit på plats och det känns helt rätt. Det är verkligen ett privilegium att få bo och arbeta så här, avslutar Pia. *

Sverige. I Kanada lever John som trapper men här kan man ju inte gå ut och jaga eller fiska utanför husknuten och dessutom krävs både fiskekort och jägarlicens, säger Pia.

John vände tillbaka till sin by i Kanada men Pia valde att stanna kvar i Sverige.

– Jag kände att jag har mitt hem här i Svenseröd. Här har jag tillgång till skogen men ändå ett bekvämt avstånd till stan.

Pia har stor nytta av sina erfarenheter i den nuvarande verksamheten och i livet kring gården. Hon är van vid att röra sig i skog och mark och att läsa av terrängen.

– Allt man har gjort och varit med om i livet kommer någon gång till användning. Ett tag jobbade jag till exempel för Skogsvårdsstyrelsen och avverkade skog. Jag tyckte inte att det var så kul då, men nu har jag stor nytta av den erfarenheten när jag måste röja i hagarna. Ingenting är meningslöst som man gjort i sitt liv, man har nytta av alla erfarenheter.

Så är Pia inte heller beroende av någon annan utan sköter själv det tuffa arbetet med hästar, guidning och företagande. Dock med värdefulla punktsatser från familj och vänner.

– Det är naturligtvis både för- och nackdelar med att driva allting själv men jag kan lägga upp verksamheten helt efter mina egna tankar och idéer, säger Pia som just nu håller på med projektet att bygga en ligghall för hästarna och en hölada med sadelkammare och sjukbox.

